

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.118>

УДК 336.71:336.77:339.187.62

В. Д. Чумак,

к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5109-4233>

Л. В. Бражник,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6594-3283>

ВЕКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

V. Chumak,

PhD in Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Economic Research and Tourism, Poltava State Agrarian University

L. Brazhnyk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Economic Research and Tourism, Poltava State Agrarian University

VECTORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT AND ENHANCEMENT OF THE EFFICIENCY OF LEASING OPERATIONS IN THE BANKING SECTOR

У статті досліджено сучасний стан та перспективи розвитку лізингових операцій у банківському секторі України в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та післявоєнного відновлення економіки. Обґрунтовано роль фінансового лізингу як ефективного інструменту оновлення основних засобів суб'єктів підприємництва за обмеженого доступу до банківського кредитування. Проаналізовано законодавче регулювання лізингової діяльності, особливості організації лізингових операцій, методи оцінки ризиків та ефективності лізингових проєктів. Визначено ключові тенденції розвитку ринку, серед яких цифровізація послуг, впровадження швидкого скорингу, розвиток еко-лізингу та інтеграція з державними програмами підтримки бізнесу. Доведено, що лізинг забезпечує лізингодавачам підвищення рівня захищеності активів, а суб'єктам господарювання доступ до сучасного обладнання без значного вилучення фінансових ресурсів з обігу. Запропоновано напрями підвищення ефективності лізингових операцій та вдосконалення механізмів управління ризиками, зокрема в банківській сфері.

This article examines current trends in the development of leasing operations in Ukraine's banking sector amid martial law, economic instability, and the need for post-war recovery of the national economy. It is argued that financial leasing is one of the most effective tools for renewing enterprises' fixed assets under conditions of limited access to traditional bank lending. The economic nature of leasing relationships, their legal content, and the specifics of their functioning within the modern banking system are identified. The impact of regulatory changes in particular, the adoption of the Law of Ukraine «On Financial Leasing» on the development of the leasing services market and the adaptation of banking institutions to new financial regulatory requirements is analyzed. It is demonstrated that the transfer of supervisory functions over the non-bank financial sector to the National Bank of Ukraine facilitated the

implementation of a risk-based approach to assessing lessors' activities and increased market transparency.

The study provides a comprehensive analysis of the current state of Ukraine's leasing market, identifies the key factors driving its transformation, and examines the structural features of its operation. It has been established that the largest share of the leasing portfolio is accounted for by the agroindustrial sector, the transportation industry, and specialized equipment, which are characterized by high asset liquidity and stable demand. Special attention is paid to the digitalization of leasing services, the use of artificial intelligence tools for customer scoring, and the development of electronic service channels. The feasibility of implementing the «Fast Track» concept is substantiated, which allows for a significant reduction in the time required to make decisions regarding the financing of leasing projects.

The algorithm for conducting leasing operations in banks is examined, and the stages of concluding agreements, assessing customer creditworthiness, and monitoring risks are described. The specifics of using an asset matrix to assess the liquidity, risk level, and useful life of leased assets are identified. It is demonstrated that the application of structured models for managing a leasing portfolio allows for minimizing the default rate and improving the effectiveness of risk management. The article conducts a comparative analysis of financial leasing and bank lending, identifying the key advantages of leasing operations, including tax incentives, the depreciation effect, and a simplified mechanism for securing obligations.

Methodological approaches to assessing the economic efficiency of leasing operations using NPV, IRR, margin, and liquidity ratios are examined separately. Promising areas for the development of bank leasing in Ukraine are identified, including digital transformation, the development of eco-leasing, integration with government business support programs, the creation of Full-Service Leasing models, and the implementation of innovative platforms for the sale of repossessed assets. It is concluded that leasing remains one of the most stable and promising

instruments for financing the real sector of the economy, ensuring a balance of interests between banking institutions and business entities in conditions of high economic uncertainty.

Ключові слова: державна підтримка, кредитування, лізинг, управління ризиками, фінансування.

Keywords: State support, lending, leasing, risk management, financing.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних реаліях української економіки, що визначаються викликами воєнного часу та стратегічними завданнями майбутнього відновлення, модернізація виробничих потужностей підприємств стає питанням виживання. Водночас глибока економічна депресія призвела до значного скорочення обсягів виробництва та гострого дефіциту інвестицій. Оскільки класичні банківські позики залишаються малодоступними через високу вартість ресурсів та суворі заставні обмеження, лізинг набуває особливої актуальності як гнучкий фінансовий механізм.

Для банківського сектору лізинг є стратегічним інструментом розподілу капіталу та захисту від неповернення коштів, оскільки об'єкт угоди перебуває у власності банку до завершення виплат. Водночас цей напрям діяльності вимагає специфічного підходу до юридичного оформлення та багаторівневої оцінки ризиків. Оновлення законодавчої бази, зокрема ухвалення Закону України «Про фінансовий лізинг» у 2021 році, створило нове правове поле, що потребує ретельного аналізу та адаптації банківських процесів. Вищезазначене підкреслює наукову та практичну значущість обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри наявність теоретичних та практичних напрацювань, присвячених дослідженню фінансового лізингу, питання інноваційного розвитку та підвищення ефективності лізингових операцій у банківській сфері залишається

недостатньо опрацьованими. Аналіз актуальних публікацій дозволяє виділити кілька ключових векторів дослідження фінансового лізингу в сучасних умовах трансформації економіки України.

Фундаментальний аналіз сучасного стану ринку лізингу представлено у роботі Н. В. Коровіна, де визначено основні перспективи галузі в умовах післявоєнного відновлення [5]. Доповнює цей аналіз Л. Л. Белянко, зосереджуючись на оцінці невикористаного потенціалу лізингу як інструменту капітальних інвестицій [2]. У свою чергу, О. В. Агейкін систематизує переваги та недоліки лізингових операцій, пропонуючи конкретні шляхи вдосконалення нормативно-правового поля [1]. Методологічний підхід до цієї проблеми поглиблюють І. В. Краснова та О. М. Озадовський, які запропонували матричну модель активів для мінімізації втрат у лізинговому бізнесі [6]. Дослідження Б. Ю. Кишакевича та О. О. Мігулки присвячене вивченню чинників, що визначають масштабованість і ефективність операційних процесів лізингових компаній [4].

Роль лізингу в підтримці агропромислового комплексу, що є стратегічно важливим для України, детально висвітлено у дослідженні Н. М. Сіренко та інших вчених-економістів [11; 13]. Сучасний етап розвитку послуг неможливий без технологічного оновлення, тому Я. А. Дроботя та інші дослідники обґрунтовують необхідність цифрової трансформації лізингових продуктів у банківському секторі для підвищення їх доступності [3]. Виклики, спричинені воєнною та економічною кризами, аналізують Н. В. Шевченко та Г. І. Пушак [12]. Автори висвітлюють проблеми, з якими стикаються вітчизняні компанії, та пропонують стратегії виживання на ринку в умовах високої невизначеності.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне удосконалення процесів проведення лізингових операцій у комерційних банках. Для реалізації цієї мети було визначено такі завдання: з'ясувати економічну природу та правовий зміст

лізингових відносин; охарактеризувати чинне законодавство, що регулює лізингову діяльність в Україні; вивчити технологію та послідовність етапів укладання лізингових угод у банківських установах; провести моніторинг поточної кон'юнктури ринку та оцінити результативність лізингових продуктів; виявити системні перешкоди та змодельовати вектори подальшого розвитку банківського лізингу. В основу роботи покладено методи наукового пізнання: структурно-логічний підхід дозволив розкрити зміст лізингових операцій, економіко-статистичний – оцінити масштаби ринку, а порівняльний – зіставити лізинг із альтернативними фінансовими інструментами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан лізингового ринку України характеризується глибокою трансформацією, що зумовлена поєднанням безпрецедентних макроекономічних викликів, воєнного стану та системних регуляторних реформ. Лізинг розглядається як стратегічний інструмент оновлення основних засобів, що поєднує в собі ознаки оренди та кредитування, забезпечуючи суб'єктам господарювання доступ до необхідних активів без значного вилучення коштів з бізнесу [4; 8].

Діяльність лізингодавців в умовах сьогодення визначається низкою критичних факторів, що формують нову архітектуру ринку. Одним із ключових чинників стала регуляторна реформа та інституційні зміни. Передача нагляду за ринком небанківського лізингу до Національного банку України у 2020 році започаткувала впровадження ризик-орієнтованого підходу до регулювання. Водночас прийняття нового Закону України «Про фінансовий лізинг» у 2021 році сприяло гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, чіткішому визначенню ознак фінансового лізингу та посиленню захисту прав споживачів [6]. Подальші зміни, зокрема надання лізингодавцям статусу фінансових компаній з 2024 року, підвищили вимоги до прозорості діяльності та якості фінансової звітності, що, своєю чергою, сприяє зміцненню довіри до ринку.

Вагомий вплив на лізингові операції справив воєнний стан і пов'язані з ним ризикові явища. Повномасштабне вторгнення у 2022 році призвело до

різкого скорочення до 60 % обсягів нових угод, однак уже з 2023 року ринок демонструє поступове відновлення [7]. Зростання вартості нових угод свідчить про адаптацію учасників ринку до нових умов, хоча девальваційні процеси та здорожчання імпортової техніки змушують компанії переорієнтуватися на альтернативні ринки постачання, зокрема азійські. Це формує нову логіку міжнародної співпраці та впливає на структуру лізингових портфелів.

Важливою характеристикою сучасного ринку є його галузева концентрація та специфіка клієнтського профілю. Агропромисловий сектор і транспортна галузь залишаються основними споживачами лізингових послуг (близько 50 % вартості поточних угод), формуючи значну частку попиту. Найбільш ліквідними активами виступають сільськогосподарська техніка та транспортні засоби, що забезпечує стабільність операцій. Водночас високий рівень концентрації ринку, де домінують кілька великих гравців, зокрема понад 70 % банківського лізингового портфеля припадає на трійку лідерів (ПриватБанк, ПУМБ, Таскомбанк), а серед небанківських установ абсолютне лідерство утримує «ОТП Лізинг» [2]. Такі тенденції створюють як передумови для ефективного масштабування, так і ризики зниження конкуренції.

В умовах сьогодення увагу слід приділяти процесам цифровізації та впровадження інноваційних продуктів. Автоматизація процедур, розвиток онлайн-сервісів і використання штучного інтелекту для оцінки ризиків суттєво підвищують ефективність діяльності лізингодавців. Крім того, зростає попит на «зелений» лізинг (електромобілі, енергоефективне обладнання), що відповідає глобальним тенденціям сталого розвитку та підтримується державними програмами. Це відкриває нові можливості для диверсифікації портфелів і розширення клієнтської бази.

З наукової точки зору, ефективність функціонування лізингодавців значною мірою залежить від масштабу їх діяльності. Великі компанії мають суттєві ресурсні переваги, проте складна управлінська структура може знижувати їхню оперативність і гнучкість. Натомість малі та середні гравці,

хоча й обмежені у фінансових ресурсах, часто демонструють вищу адаптивність до змін ринкового середовища [4]. Таким чином, сучасний лізинговий ринок формується під впливом балансу між масштабністю та гнучкістю, що визначає його конкурентну динаміку. Отже, діяльність лізингодавців на сучасному етапі є результатом складної взаємодії регуляторних, економічних, галузевих та технологічних факторів. Їх урахування є необхідною умовою для забезпечення стійкого розвитку ринку, підвищення його ефективності та адаптації до нових викликів.

Лізинг є невід'ємним елементом господарських відносин у державах із розвинутою ринковою економікою. Питома вага лізингових операцій в загальних інвестиціях в Україні все ще залишається нижчою за середньоєвропейську. Активізація лізингової діяльності вимагає створення діючого механізму управління, який необхідно розробляти, виходячи з економічної сутності лізингу і специфіки його використання.

Банківський лізинг виходить за межі стандартної оренди, виконуючи роль цільового інвестування. За цією схемою банк купує активи під конкретні потреби клієнта, фактично надаючи їх в оренду з правом або без права подальшого викупу. За законом, фінансовий лізинг – це формат договірних відносин, де одна сторона (банк або лізингова компанія) передає іншій (лізингоотримувачу) майно у платне користування на визначений термін. При цьому лізингодавець може надати або вже наявне у нього майно, або купити нове обладнання, транспортні засоби для конкретного замовника [10]. Незважаючи на те, що за своєю сутністю фінансовий лізинг цілком відповідає процесу інвестування, законодавче визначення лізингу як підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування, автоматично не дозволяє поширити на нього правові норми, що регулюють інвестиційні процеси. З позиції лізингоотримувача економічний зміст лізингу можна трактувати як вид підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування тимчасово вільних грошових коштів у майно.

У наукових колах лізинг нерідко визначають як специфічний метод кредитування, оскільки обидва інструменти спрямовані на фінансування капітальних інвестицій. Проте їхня економічна природа та вплив на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання мають принципові відмінності. Ключова перевага лізингу полягає в механізмі формування собівартості: лізингові платежі (залежно від цільового використання активу) повністю відносяться на витрати діяльності або загальновиробничі витрати. Натомість при банківському кредитуванні витратну частину збільшують лише відсотки, у той час як сума кредиту повертається з доходів підприємства. Це створює ефект «податкового щита», який фактично діє як безвідсоткова податкова пільга.

Суттєва різниця між лізингом та кредитом полягає і у механізмі переходу права власності. При кредитних відносинах позичальник, зазвичай, стає власником майна відразу, проте об'єкт перебуває у заставі банку до виконання усіх кредитних зобов'язань. Натомість у лізингових операціях право власності юридично залишається за лізингодавцем протягом усього періоду дії угоди. Юридичний статус об'єкта лізингу суттєво знижує ризики для банківської установи, оскільки право власності де-юре залишається за кредитором. Це відкриває доступ до фінансування ширшого кола клієнтів, зокрема тим, хто має обмежений кредитний рейтинг або брак додаткової застави. З іншого боку, клієнти отримують перевагу у вигляді сервісу «під ключ», уникаючи різкого дефіциту обігових коштів на супутні витрати (страхування, реєстрація тощо). Подальша доля активу визначається типом угоди: фінансовий лізинг передбачає автоматичний перехід права власності, тоді як оперативний – повернення майна банку. Крім того, лізинг та кредит кардинально різняться за структурою забезпечення та інтенсивністю руху грошових потоків.

Для вітчизняного банківського сектору пріоритетним напрямом залишається фінансовий лізинг. Така спеціалізація пояснюється статусом банківських установ як фінансових посередників, чия діяльність не

передбачає активної торгівлі майном. Зосередженість на фінансовій моделі дозволяє банкам уникати ризиків, притаманних оперативному лізингу, зокрема, необхідності реалізації вживаних активів та управління їхньою залишковою вартістю. Для комерційних банків лізингові операції є важливим напрямом диверсифікації активів та зниження кредитних ризиків, оскільки право власності на об'єкт лізингу залишається за банком до моменту повного розрахунку. Проте, організація цього процесу потребує складної процедури оцінки, юридичного супроводу, управління специфічними ризиками та аналізу економічної ефективності лізингових операцій.

Сучасний процес лізингу інтегрує в собі елементи фінансового моніторингу та поглибленого ризик-менеджменту. Узагальнений алгоритм представлено в табл. 1.

Таблиця 1. Алгоритм здійснення лізингової операції

Етапи	Характеристика етапу	Особливості
1. Підготовчий етап та вибір об'єкта	Лізингоодержувач визначає потребу та характеристики майна. Лізингодавець підбирає постачальника (в Україні або за кордоном)	Орієнтація на індивідуальні потреби клієнта
2. Оцінка кредитоспроможності та ризиків (скоринг)	Аналіз фінансового стану клієнта, оцінка ризиків	Використання матриці активів: - ліквідність (Кл), ризик (R), строк служби (Квс); - методологічні підхід до різних видів активів
3. Оформлення угоди	Визначення строку, графіку платежів, умов переходу права власності	Зазвичай строк 2–5 років; для фізичних осіб заборона валютної прив'язки
4. Придбання та передача об'єкта	Лізингодавець купує майно і передає його клієнту	Додаткові послуги: страхування, реєстрація, доставка, обслуговування
5. Експлуатація об'єкту лізингу та моніторинг	Лізингоодержувач користується майном і сплачує платежі	Платежі зменшують податкову базу; контроль стану об'єкта; власність залишається у лізингодавця
6. Завершальний етап (кінець лізингової операції)	Закінчення терміну лізингової угоди	Викуп за залишковою вартістю або повернення майна

Джерело: узагальнено авторами [2; 6; 12]

Застосування такої структурованої моделі дозволяє бізнесу знижувати частку дефолтів на 10-30 % завдяки проактивному управлінню портфелем та диференційованій тарифній політиці залежно від ризиковості активу. Важливо моніторити ліквідність та ризиковості лізингової операції. Оцінка ліквідності в межах матриці здійснюється через двофакторну модель, що враховує дисконт до ринкової вартості (ціновий фактор) та час експозиції активу на ринку (часовий фактор) [6].

Одним із інструментів, що забезпечує системний підхід до оцінки активів, є матриця активів, яка інтегрується у внутрішню політику лізингодавача на різних етапах життєвого циклу активу. Її застосування дозволяє не лише підвищити якість прийняття управлінських рішень, а й мінімізувати фінансові втрати.

На етапі відбору матриця активів виконує функцію своєрідного фільтра. Вона дає змогу ще на стадії прийняття рішення відсторонювати високоризикові об'єкти з низьким рівнем ліквідності, зокрема ті, для яких коефіцієнт ліквідності є нижчим за критичне значення ($K_l < 0,4$). Такий підхід дозволяє уникнути фінансування активів, які у разі дефолту лізингоотримувача буде складно реалізувати або які можуть швидко втратити свою ринкову вартість. Таким чином, лізингодавач формує більш якісний і збалансований портфель.

На етапі моніторингу матриця активів забезпечує постійний контроль за станом лізингового портфеля. Регулярний перерахунок інтегральних показників дає можливість своєчасно виявляти так звані «гарячі точки» або сегменти, що характеризуються підвищеним рівнем ризику. Це дозволяє компанії оперативно реагувати на зміни, коригувати умови договорів, посилювати контроль або вживати превентивних заходів для зниження можливих втрат.

Завершальний етап (повернення активу) також передбачає активне використання матриці. У випадку вилучення майна вона дає змогу кількісно оцінити потенційні фінансові втрати та обґрунтувати рівень дисконту при

його подальшій реалізації. Це особливо важливо в умовах нестабільності ринку, коли вартість активів може суттєво коливатися. Завдяки аналітичному підходу лізингодавач отримує можливість приймати більш обґрунтовані рішення щодо продажу або повторного використання активу.

Оцінка стану лізингових операцій комерційного банку є частиною аналізу його активних операцій та проводиться за декількома ключовими напрямками:

1. Кількісна оцінка обсягів та вектору розвитку лізингового портфеля. Для оцінки значущості лізингу в діяльності банку використовують показники: частка лізингових операцій у загальних активах та в кредитному портфелі банку; темпи росту обсягів лізингового портфеля порівняно з іншими видами активів; структура портфеля за об'єктами лізингу (обладнання, транспорт, нерухомість) та галузями економіки та інші.

2. Оцінка ефективності та прибутковості лізингових операцій. Ефективність оцінюється як зі сторони банку (лізингодавця), так і з позиції проекту. При цьому розраховують: чистий дохід від лізингу та рентабельність лізингових операцій; показник чистої приведеної вартості (NPV) для оцінки інвестиційної привабливості конкретних лізингових проектів; DEA-аналіз (Data Envelopment Analysis) для оцінки відносної ефективності функціонування підрозділів або компаній-партнерів.

3. Аналіз ризиків (ризик-менеджмент). Банк оцінює специфічні ризики, пов'язані з володінням майном: кредитний ризик – оцінка кредитоспроможності лізингоодержувача та моніторинг цільового використання майна; майновий ризик – ризики пошкодження, втрати або передчасного зносу об'єкта лізингу.

4. Нормативне регулювання та стійкість. Банки повинні дотримуватися вимог Національного банку України щодо: коефіцієнтів ліквідності та достатності капіталу під ризикові активи; правил фінансового моніторингу операцій, що перевищують порогові суми.

Для оцінки стану лізингових операцій досить часто використовують аналіз якості портфеля та фінансової результативності. Основним показником оцінки якості лізингового портфеля є частка проблемних активів (NPL). Для глибшого аналізу варто використовувати Положення НБУ, яке визначає методику оцінки кредитних ризиків за активними операціями. Згідно з вимогами Національного банку України, банки зобов'язані формувати резерви під очікувані збитки, що прямо впливає на капітал.

Щоб зрозуміти, чи вигідно банку займатися фінансовим лізингом порівняно з кредитуванням, розраховують: маржинальність – різниця між відсотковим доходом від лізингу та вартістю залучених ресурсів; коефіцієнт ефективності – відношення чистого прибутку від лізингових операцій до середньорічної вартості інвестованих у лізинг засобів.

У сучасних українських банках (наприклад, АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк») типова структура портфеля лізингових операцій виглядає наступним чином (табл. 2).

Таблиця 2. Структура портфеля лізингових операцій у провідних банках України

Сегмент	Питома вага, %	Об'єкт лізингу
Агросектор	45-55	Трактори, комбайни, сівалки
Транспорт	25-30	Вантажівки, легкові авто (флоти)
Спецтехніка	10-15	Будівельна та дорожня техніка
Обладнання	5-10	Медичне або енергетичне обладнання

Джерело: складено авторами за даними фінансової звітності провідних банків України

Дані таблиці свідчать, що найбільшу питому вагу займає агросектор – 45-55 %, при цьому об'єктами лізингу виступають трактори, комбайни, сівалки та інша сільськогосподарська техніка.

Сукупний лізинговий платіж структурно складається з двох ключових компонентів: амортизаційних відрахувань, що покривають вартість майна, та процентної винагороди. У вітчизняній практиці домінують два підходи до розрахунків: ануїтетний та стандартний (класичний). Класична модель передбачає лінійне (рівномірне) погашення основного боргу. Оскільки

нарахування відсотків здійснюється на фактичний залишок заборгованості, загальне фінансове навантаження на клієнта поступово знижується. Таким чином, формуються диференційовані платежі з максимальною сумою на початковому етапі та її плановим скороченням до кінця терміну угоди. Ануїтетна модель передбачає здійснення рівновеликих виплат протягом усього терміну дії лізингової угоди, що є аналогічним до класичних банківських позик. Специфіка цього підходу полягає у поступовій трансформації структури платежу: на початковому етапі основну частку складають відсоткові нарахування, тоді як частка відшкодування вартості активу є мінімальною. На завершальних стадіях ситуація змінюється на користь погашення суми кредиту. Ключовою перевагою для клієнта є прогнозованість витрат, оскільки фіксований обсяг зобов'язань суттєво спрощує управління грошовими потоками.

Порівняльна характеристика умов лізингу в топових банках України подано в табл. 3.

**Таблиця 3. Порівняння умов лізингу у провідних банках
(станом на 2024-2025 рр.)**

Параметр	АТ КБ «ПриватБанк»	АТ «Ощадбанк»	АБ «Укргазбанк»
Спеціалізація	Сільгосптехніка, легкові та вантажні авто	Агросектор, спецтехніка, енергообладнання	Еко-лізинг, енергоефективність, транспорт
Аванс	від 20 %	від 15-20 %	від 20 %
Термін	до 5 років	до 5 років	до 7 років (для енергопроектів)
Ставка	від 0,01 % за партнерськими програмами	Програма «5-7-9 %», державні субсидії	Пільгові умови для «зелених» технологій
Особливість	Швидкий скоринг, онлайн-кабінет	Акцент на підтримку критичної інфраструктури	Партнерство з міжнародними еко-фондами
Разова комісія за надання лізингу	0,5 % – 1,5 %	0,75 % – 1 %	1,0 %
Додаткові витрати (страхування, реєстрація техніки)	1,0 % – 1,8 %	0,8 % – 1,5 %	1,2 % – 2,0 %

Джерело: складено авторами на основі офіційних програм кредитування АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк» та АБ «Укргазбанк»

Дані таблиці свідчать, що незважаючи на високі ризики, лізинговий портфель банків демонструє стійкість за рахунок концентрації в критичних галузях (агросектор, логістика, енергетика). Використання схем фінансового лізингу забезпечує банку вищу доходність порівняно з кредитуванням завдяки податковим перевагам та вищій якості забезпечення (об'єкт у власності банку). Впровадження спрощених процедур вилучення майна через виконавчий напис нотаріуса дозволяє суттєво скоротити термін повернення проблемних активів (до 60-90 днів). І нарешті, основним драйвером росту є інтеграція в державні програми («5-7-9 %») та розвиток продуктів для енергонезалежності бізнесу.

При цьому необхідно враховувати важливий нюанс для аналізу, оскільки у лізинговий платіж банк часто включає реєстрацію авто та страхування, розподіляючи ці витрати на весь термін. Це робить щомісячний платіж дещо вищим, але звільняє клієнта від значних разових витрат на початку лізингової операції.

Для банку та клієнта лізинг – це не просто оренда, а легальний спосіб оптимізації податкового навантаження. В Україні ці правила регулюються Податковим кодексом України [9]. Перевагами лізингу для клієнта (лізингоодержувача) є те, що клієнт отримує найбільше фіскальних «бонусів», що робить лізинг привабливішим за кредит. Лізингоодержувач має також і право на податковий кредит з ПДВ на всю вартість об'єкта лізингу і відразу після його отримання. Це дозволяє суттєво зменшити зобов'язання з податку на додану вартість у першому ж звітному періоді.

Порівняльний аналіз лізингових операцій і кредиту (податковий аспект) подано в табл. 4.

**Таблиця 4. Порівняльний аналіз лізингових операцій
і банківського кредиту (податковий аспект)**

Параметр	Фінансовий лізинг	Класичний кредит
Податковий кредит з ПДВ	Виникає в повному обсязі в момент підписання акту приймання-передачі об'єкта	Формується на основі повної вартості придбаного активу у постачальника
Склад валових витрат	Комісійна винагорода лізингодавця та відсотки в межах лізингового платежу	Відсотки за користування коштами та супутні банківські комісії
Баланс	Майно відображається у клієнта	Майно відображається у клієнта
Облік амортизації	Нараховується лізингоодержувачем як власником активу (економічне володіння)	Нараховується позичальником на загальних підставах

Джерело: складено авторами

При наданні майна у лізинг, банківські установи (лізингодавці) мають ряд податкових переваги, оскільки банк використовує лізинг як інструмент управління власною ліквідністю та податками. До основних переваг можна віднести: прискорене управління податком на додану вартість – банк отримує податковий кредит при купівлі майна у постачальника, що важливо для балансування податкових зобов'язань установи; амортизаційний щит – майно залишається на балансі банку, який сам нараховує амортизацію, зменшуючи власний податок на прибуток; захист активу – оскільки майно є власністю банку, воно не може бути арештовано або конфісковано за боргами клієнта, що знижує витрати на ризик-менеджмент.

Аналіз економічної ефективності лізингових операцій – це «момент істини», коли банк вирішує: орієнтуватися на довгострокову перспективу чи просто видати стандартний кредит. Для банку ефективність оцінюється як через прямі прибутки так і через мінімізацію ризиків.

Доцільно розглянути ключові методи, які використовують провідні банки для аналізу економічної ефективності лізингових операцій. Перш за все – це показник чистої приведеної вартості (NPV), що є «золотим стандартом». Банк розраховує всі майбутні грошові потоки (орендні платежі збільшені на залишкову вартість майна) та дисконтує їх до теперішньої вартості грошей в часі. Для розрахунку NPV необхідно:

- розробити прогнозний графік грошових потоків за інвестиційним проектом, при цьому грошові потоки повинні включати як доходи (надходження коштів), так і витрати (інвестиції та інші витрати з реалізації проекту);

- обґрунтувати рівень дисконтної ставки, що відповідає граничній вартості залученого капіталу. У випадку фінансування проекту за рахунок кредитних ресурсів, роль дисконту виконує ефективна відсоткова ставка за позикою. Якщо ж інвестування здійснюється за рахунок внутрішніх ресурсів, ставка дисконтування має базуватися на альтернативній вартості капіталу, наприклад, дохідності безризикових інструментів або середньозваженій ставці за депозитами.

Правило чистої теперішньої вартості дає теоретично обґрунтовану відповідь на запитання щодо прийняття або відхилення інвестиційної пропозиції. Альтернативним підходом є розрахунок внутрішньої норми дохідності. Внутрішньою нормою дохідності (IRR) є ставка дохідності, яка прирівнює очікувані чисті грошові потоки до початкових витрат. Проект приймається за умови, що значення його внутрішньої норми дохідності більше за ставку дохідності, що вимагається за проектом. Банк порівнює IRR лізингової операції з вартістю своїх ресурсів (WACC). Згідно з аналітикою НБУ, лізингові операції зазвичай мають вищу IRR, ніж класичні кредити, через додаткові комісії та сервісні платежі.

Аналіз економічної ефективності лізингових операцій комерційні банки можуть здійснити за методом «Cost-Benefit». Банк оцінює не лише гроші, а й специфічні переваги. Основними перевагами аналізу лізингових операцій за допомогою «Cost-Benefit» (витрати-вигоди), на наше переконання, є: регулярність платежів; право власності на об'єкт, який виступає ідеальним забезпеченням; можливість повторного лізингу після вилучення об'єкту лізингу. Поряд з перевагами існують і недоліки: складність адміністрування (страхування, реєстрація майна тощо); сплата податку на додану вартість; ризик морального зносу обладнання, техніки (об'єкта

лізингу). Для комерційних банків, які мають власну лізингову компанію, ефективність лізингових операцій зростає за рахунок нарахування амортизації, оскільки вона зменшує податок на прибуток, а також можливість отримання податкового кредиту по податку на додану вартість на повну суму придбаного майна.

Показники ліквідності об'єктів лізингу є критично важливими для банку, оскільки лізингове майно слугує основним забезпеченням угоди. Якщо клієнт не виконує зобов'язань, банк має швидко та з мінімальними втратами реалізувати вилучений актив. Оцінка ліквідності об'єкта лізингу базується на ключових показниках основним серед яких є коефіцієнт ринкової ліквідності (Кл). Він показує, яку частину початкової вартості майна банк може реально повернути на вторинному ринку протягом короткого проміжку часу. Якщо $Кл > 1,0$ – це є ідеальною ситуацією (наприклад, дефіцитна агротехніка під час сезону). Якщо $Кл < 1,0$ – типова ситуація для вживаного майна. Банк має закласти цю різницю (дисконт) у резерви або початковий аванс клієнта. Обсяг лізингового портфеля має бути значно меншим за потенційну суму реалізації майна на вторинному ринку – це ключовий елемент забезпечення фінансової стійкості лізингових операцій для банківських установ. Дотримання даного правила забезпечується розрахунком та аналізом динаміки коефіцієнта покриття.

До високоліквідних активів об'єктів лізингу відносять: легкові автомобілі, стандартна комп'ютерна техніка (реалізація 1-3 місяці); до середньоліквідних – вантажна техніка, будівельна спецтехніка (реалізація 3-6 місяців); до низьколіквідних: вузькоспеціалізоване виробниче обладнання, нерухомість спеціального призначення (реалізація 6-12 місяців і більше). Банки віддають перевагу об'єктам лізингу з терміном реалізації до 6 місяців, тобто, високоліквідним та середньоліквідним активам. Чим більш універсальним є об'єкт лізингу, тим вища його ліквідність. Наприклад, до універсального майна комерційні банки відносять: тягач DAF або стандартний офісний персональний комп'ютер, які потрібні широкому колу

покупців. До вузькоспеціалізованого обладнання можна віднести: лінію для виробництва конкретного виду пластикової тари; медичний томограф, що потребує специфічного покупця, а це знижує ліквідність об'єкта лізингу. Надаючи майно в лізинг, банк аналізує, як швидко об'єкт втрачає актуальність через появу нових технологій (моральний знос) або через інтенсивну експлуатацію (фізичний знос). При цьому високий ступінь ризику зносу мають: сервери, ІТ-обладнання (швидко дешевшають), у той час як низький ризик зносу властивий для будівельної та дорожньої техніки, енергообладнання (зберігає вартість довше).

Сучасний ринок лізингу в Україні трансформується під впливом двох ключових факторів: цифрової революції та необхідності адаптації до ризиків воєнного часу. Крім того, на нашу думку, невиправданим є обмеження проведення лізингових операцій банками, що відбувається внаслідок дотримання закону «Про банки і банківську діяльність», в якому зазначено, що банки можуть здійснювати операції придбання за власні кошти засобів виробництва для передачі їх в оренду (лізинг), тобто фактично забороняється проведення банками операцій суборенди та сублізингу.

Нижче наведено детальний огляд стратегічних напрямків розвитку для комерційних банків та лізингових компаній.

Ключові напрямки вдосконалення передбачають:

1. Цифрова трансформація та «Fast Track». Банки фокусуються на швидкості та доступності послуг, впроваджуючи технології для мінімізації бюрократії. Використання моделей на основі штучного інтелекту дозволяє приймати рішення щодо фінансування малого бізнесу та автотранспорту всього за 30–60 хвилин. Digital-канали – інтеграція з сервісом «Дія. Підпис» дозволяє клієнтам завантажувати документи та підписувати договори через особисті електронні кабінети без відвідування відділень. Банківські продукти інтегруються безпосередньо в онлайн-платформи дилерів техніки, що спрощує шлях клієнта від вибору до купівлі.

2. Спеціалізація на енергонезалежності (Еко-лізинг). У відповідності до стратегії Європейського зеленого курсу, банки розробляють продукти обмеженого попиту: «зелений» лізинг – фінансування сонячних панелей, когенераційних установок та промислових систем накопичення енергії (Energy Storage); електромобілі – пільгові умови для логістичних компаній, що оновлюють автопарк електричним транспортом. Впровадження енергоефективного лізингу є пріоритетом для таких банків, як АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк» та АБ «Укргазбанк», завдяки доступу до залучення капіталу на вигідних умовах від міжнародних донорів.

3. Співпраця з державою та МФО. Програма «5-7-9 %»: Активне використання лізингового компонента в межах державної програми доступних кредитів. Залучення портфельних гарантій від EBRD та EIB для зниження ризиків фінансування, особливо у прифронтових регіонах.

4. Оперативний лізинг (Operating Lease). При цьому Відбувається глобальний зсув від моделі «володіння» до моделі «користування». Це дозволяє банкам отримувати додатковий дохід від повторного лізингу або продажу вживаного майна через власні майданчики (наприклад, CETAM).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Оцінка стану лізингових операцій є стратегічним інструментом управління активними операціями банку. Вона базується на комплексному аналізі якості лізингового портфеля, де ключовим показником є частка проблемних активів. На відміну від класичного кредитування, лізинг забезпечує банку вищий рівень захищеності, оскільки об'єкт лізингу залишається у власності банку до повного викупу, що мінімізує кредитні ризики та спрощує процедуру вилучення активу у разі дефолту клієнта.

Сучасний банківський лізинг в Україні має чітко виражену галузеву спрямованість: агросектор є домінуючим сегментом (45-55 % портфеля), що зумовлено високим попитом на сільськогосподарську техніку; транспорт та спецтехніка складають основу ліквідного забезпечення, забезпечуючи стабільну диверсифікацію ризиків; впровадження державних програм

(зокрема «5-7-9 %») стало основним каталізатором зростання обсягів лізингу в умовах обмеженого доступу до традиційних кредитних ресурсів.

Для визначення доцільності лізингових проектів банки використовують методи дисконтованих грошових потоків: чиста приведена вартість (NPV) та внутрішня норма дохідності (IRR) дозволяють порівняти прибутковість лізингу з іншими видами активів; лізинг зазвичай демонструє вищу маржинальність порівняно з кредитами за рахунок комісійних доходів, податкових преференцій («амортизаційний щит») та можливості отримання податкового кредиту з ПДВ; критерій ліквідності об'єкта є критичним, оскільки банки віддають перевагу універсальному майну з терміном реалізації на вторинному ринку до 6 місяців. До основних переваг лізингових відносин для банківських установ можемо віднести: зменшення ризику втрат через володіння майном, розширення клієнтської бази та оптимізація власного податкового навантаження. У той же час для клієнта – це відсутність потреби у додатковій заставі (нею є сам об'єкт лізингу), гнучкість графіків платежів (ануїтет або класика) та включення витрат на реєстрацію і страхування у щомісячні платежі.

Майбутнє лізингових операцій у банківському секторі України пов'язане з цифровізацією, тобто, впровадженням швидкого скорингу (Fast Track) та підписання договорів через «Дія. Підпис», що скорочує час прийняття рішення до 30-60 хвилин. Перспективним напрямом модернізації є також і впровадження «екологічного» лізингу, що передбачає фінансування проектів енергонезалежності (зокрема сонячних електростанцій, когенераційних систем та електротранспорту) як стратегічну відповідь на поточні енергетичні виклики.

Для оптимізації та підвищення ефективності лізингової діяльності комерційних банків пропонується впровадити такі заходи:

- впровадження «Leasing-as-a-Service», тобто, створення мобільного додатку для лізингодержувачів, де клієнт може самостійно бачити графік виплат та залишок заборгованості; дистанційно замовити страховий поліс або

довідку для виїзду за кордон; отримати автоматичне схвалення на наступний об'єкт на основі історії платежів;

- API-інтеграція з маркетплейсами – пряма інтеграція банківського скорингу в сайти офіційних дилерів агротехніки та авто. Клієнт повинен отримувати попереднє рішення про фінансування натисканням однієї кнопки «Купити в лізинг» на сайті продавця;

- пільгові умови на Еко-проекти: розробити спеціальну лінійку для фінансування сонячних станцій, промислових акумуляторів та генераторів із подовженим терміном фінансування (до 7-10 років) та можливістю відтермінування основного платежу на період монтажу обладнання;

- партнерство з МФО, що передбачає залучення цільових грантів від міжнародних фінансових організацій (EBRD, IFC) з метою компенсації частини лізингових відсотків для підприємств, що впроваджують енергоефективні технології;

- продукти Full-Service Leasing: пропонувати клієнтам (особливо малому бізнесу) лізинг автотранспорту, куди вже включено: технічне обслуговування, сезонну заміну шин та адміністрування страхових випадків, що дозволить банку отримувати додаткову комісійну винагороду та краще контролювати технічний стан активу;

- створення власного майданчика Remarketing, тобто, спеціалізованого підрозділу або онлайн-аукціону для швидкого продажу вилученого майна або майна, що повернулося після оперативного лізингу, для підтримки високої оборотності капіталу.

- удосконалення податкового планування, що передбачає максимізацію «амортизаційного захисту». При цьому пропонуємо використовувати методи прискореної амортизації для активів, що швидко застарівають (ІТ-техніка, медичне обладнання, тощо), що дозволить банку швидше зменшувати базу оподаткування (прибуток) та пропонувати клієнтам більш конкурентні ставки.

Отримані висновки свідчать, що незважаючи на воєнні ризики, лізинг залишається одним із найбільш стійких та ефективних інструментів фінансування реального сектору економіки, поєднуючи в собі інтереси банку щодо безпеки та потреби бізнесу в оновленні майнових цінностей.

Література

1. Агейкін О. В. Фінансовий лізинг в Україні: переваги, недоліки та шляхи вдосконалення. *Таврійський науковий вісник*. 2025. № 24. С. 199–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.20>.
2. Беляк Л. Л. Потенціал розвитку фінансового лізингу в Україні. *Scientia fructuosa*. 2024. № 1. С. 127–142. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)08).
3. Бражник Л. В., Дроботя Я. А. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Полтава : ПДАУ, 2024. 130 с.
4. Кишакевич Б. Ю., Мігулка О. О. Детермінанти ефективності масштабу функціонування лізингових компаній України. *Бізнес інформ*. 2022. № 1. С. 165-171. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-165-171>.
5. Коровіна Н. В., Юр'єва Г. О. Можливості розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 29. С. 80–84. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.29.2024.308815>.
6. Краснова І. В., Озадовський О. М. Методологія побудови матриці активів для управління ризиками в лізинговому бізнесі. *Бізнес інформ*. 2025. № 10. С. 435-449. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-435-449>
7. Обсяги лізингу, що надаються банками, продовжили зростання у 2025 році. Асоціація лізингодавців України. URL: <https://uul.com.ua/en/2026/obsyagy-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-prodovzhyly-zrostannya-u-2025-rotsi-asotsiatsiya-lizyngodavtsiv-ukrayiny/> (дата звернення: 04.05.2026).

8. Петрашевська А. Д., Колонтай С. М., Кульбаба В. В. Характеристика видів лізингу, їх переваги та недоліки. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 2. С. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.31>.

9. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 04.05.2026).

10. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04 лютого 2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20> (дата звернення: 04.05.2026).

11. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А., Ганніченко Т. А., Поліщук А. І. Фінансовий лізинг як запорука розвитку суб'єктів аграрного сектору економіки України. *Modern Economics*. 2021. № 26. С. 141–146. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-21).

12. Шевченко Н. В., Пушак Г. І. Проблеми розвитку вітчизняних лізингових компаній в умовах кризи. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 106-109. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).106-109](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).106-109).

13. Чумак В. Д., Безкровний О. В., Бражник Л. В. Фінансова діяльність аграрних підприємств : навч. посіб. Полтава : ПДАУ, 2022. 211 с.

References

1. Aheikin, O. V. (2025), “Financial leasing in Ukraine: advantages, disadvantages and ways of improvement”, *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk*, vol. 24, pp. 199–206. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.20>.

2. Belianko, L. L. (2024), “Potential for development of financial leasing in Ukraine”, *Scientia fructuosa*, vol. 1, pp. 127–142. [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)08).

3. Brazhnyk, L. V. and Drobotia, Ya. A. (2024), *Informatsiini systemy i tekhnolohii u finansakh: navch. posib.* [Information systems and technologies in finance], PDAU, Poltava, Ukraine.

4. Kyshakevych, B. Yu. and Mihulka, O. O. (2022), “Determinants of scale efficiency of leasing companies functioning in Ukraine”, *Biznes Inform*, vol. 1, pp. 165–171. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-165-171>.

5. Korovina, N. V. and Yur'ieva, H. O. (2024), “Opportunities for development of the financial leasing market in Ukraine”, *Ekonomichnyj visnyk NTUU «Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut»*, vol. 29, pp. 80–84. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.29.2024.308815>.

6. Krasnova, I. V. and Ozadovs'kyj, O. M. (2025), “Methodology of constructing an asset matrix for risk management in leasing business”, *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 435–449. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-435-449>.

7. Ukrainian Union of Lessors (2025), “The volume of leasing provided by banks continued to grow in 2025”, available at: <https://uul.com.ua/en/2026/obsyagy-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-prodovzhyly-zrostannya-u-2025-rotsi-asotsiatsiya-lizyngodavtsiv-ukrayiny/> (Accessed 04 May 2026).

8. Petrashevs'ka, A. D., Kolontaj, S. M. and Kul'baba, V. V. (2023), “Characteristics of leasing types, their advantages and disadvantages”, *Visnyk Khersons'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu*, vol. 2, pp. 221–227. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.31>.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Tax Code of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 4 May 2026).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On Financial Leasing”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20> (Accessed 4 May 2026).

11. Sirenko, N. M., Mikuliak, K. A. and Hannichenko, T. A. and Polishchuk, A. I. (2021), “Financial leasing as a guarantee of development of agricultural sector entities in Ukraine”, *Modern Economics*, vol. 26, pp. 141–146. [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-21).

12. Shevchenko, N. V. and Pushak, H. I. (2022), “Problems of development of domestic leasing companies in crisis conditions”, *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1(42), pp. 106–109. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).106-109](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).106-109).

13. Chumak, V. D., Bezkrivnyi O. V. and Brazhnyk, L. V. (2018), *Finansova diialnist ahrarnykh pidpriemstv: navh. posibnyk* [Financial activity of agricultural enterprises], RV PDAA, Poltava, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 06.05.26

Прорецензовано / Revised: 18.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26